

**D R. BABASAHEB AMBEDKAR
MARATHWADA UNIVERSITY,
AURANGABAD.**

**Curriculum under Choice Based Credit &
Grading System**

M.A. I & II Year

Marathi

Semester-I to Iv

run at college level from the

Academic Year 2015-16 & onwards

**DR. BABASAHEB AMBEDKAR MARATHWADA
UNIVERSITY, AURANGABAD.**

Syllabus of

Subject : Marathi

M.A.I & II Year

Semester- I & II

III & IV

(Effective from 2013- 2014 I Year & 2014-2015 II Year onwards)

डॉ. सदाशिव सरकटे
अध्यक्ष-मराठी अभ्यास मंडळ
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
मराठवाडा
विद्यापीठ, औरंगाबाद.

Dr. Sarkate
12/12/13

Dr. Sarkate
12-12-2013

[Signature]

1

[Signature]

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए.मराठी सत्रनिहाय अभ्यासक्रम
श्रेयांक, श्रेणी व गुणावर आधारित अभ्यासक्रम

सत्र पहिले

जून २०१३-२०१४ पासून

अनिवार्य		ऐच्छिक	
I	१०१ आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१९२० ते १९६०)	III	१०३.१ भाषिक कौशल्य, प्रसार माध्यमे व सृजनशील लेखन किंवा
II	१०२ साहित्य समीक्षेची मूलतत्त्वे		१०३.१ वाङ्मय प्रकार संकल्पना व स्वरूप

		IV	१०४.१ एका लेखकाचा विशेष अभ्यास मध्ययुगीन - संत ज्ञानेश्वर किंवा
			१०४.१ एका लेखकाचा विशेष अभ्यास आधुनिक - यशवंतराव चव्हाण

सत्र दुसरे

अनिवार्य विषय		ऐच्छिक विषय	
I	२०१ आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१९६१ ते २०००)	III	२०३.१ भाषिक कौशल्ये, प्रसार माध्यमे व सृजनशील लेखन किंवा
II	२०२ समीक्षेच्या विविध अभ्यास पद्धती आणि उपयोजित समीक्षा		२०३.१ वाङ्मय प्रकार संकल्पना व स्वरूप

		IV	२०४.१ एका लेखकाचा विशेष अभ्यास मध्ययुगीन - संत ज्ञानेश्वर किंवा
			२०४.१ एका लेखकाचा विशेष अभ्यास आधुनिक - यशवंतराव चव्हाण

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए.मराठी सत्रनिहाय अभ्यासक्रम

श्रेयांक, श्रेणी व गुणावर आधारित अभ्यासक्रम

सत्र तिसरे

अनिवार्य विषय	ऐच्छिक विषय
३०१ वर्णनात्मक भाषाविज्ञान	३०३.१ लोकसाहित्य
३०२ आधुनिक मराठी वाङ्मयातील प्रवाह : दलित व आदिवासी साहित्य.	किंवा ३०३.१ तौलनिक साहित्यसिद्धान्त किंवा ३०३.१ वाङ्मयीन कालखंडाचा विशेष अभ्यास अ) मध्ययुगीन (इ.स.१२५० ते १६८०) किंवा ३०३.१ वाङ्मयीन कालखंडाचा विशेष अभ्यास ब) आधुनिक (इ.स. १८५० ते १९४५)
	३०४.१ मराठवाड्यातील आधुनिक साहित्य किंवा ३०४.१ अनुवादविचार:सैद्धान्तिक आणि उपयोजित किंवा ३०४.१ मराठी व्याकरण विचार किंवा ३०४.१ वैचारिक साहित्य.

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए.मराठी सत्रनिहाय अभ्यासक्रम

श्रेयांक, श्रेणी, गुणावर आधारित अभ्यासक्रम

सत्र चौथे

अनिवार्य विषय

४०१ मराठी भाषेचा इतिहास व
समाजभाषा विज्ञान

४०२ आधुनिक मराठी वाङ्मयातील
प्रवाह: ग्रामीण व स्त्रीवादी
साहित्य

ऐच्छिक विषय

४०३.१ लोकवाङ्मय प्रकार व स्वरूप -
विशेष

किंवा

४०३.१ तौलनिक साहित्य तत्त्व कलाकृती
व उपयोजन

किंवा

४०३.१ वाङ्मयीन कालखंडाचा विशेष
अभ्यास

अ) मध्ययुगीन (इ.स. १२०० ते १६८०)

४०३.१ वाङ्मयीन कालखंडाचा विशेष
अभ्यास

ब) आधुनिक (इ.स.१८५० ते १९४५)

४०४.१ मराठवाडाचातील आधुनिक
साहित्य (कलाकृतीवर
स्वयंअध्ययन)

किंवा

४०४.१ अनुवाद :उपयोजनविचार

किंवा

४०४.१ मराठी व्याकरण विचार

किंवा

४०४.१ वैचारिक साहित्य

(टिप : डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर
मराठवाडा विद्यापीठातील मराठी
विभागाकरिता, श्रेयांक व श्रेणी असेल तर
संलग्नित महाविद्यालयासाठी श्रेयांक व
श्रेणी ऐवजी गुणावर आधारित असेल.)

डॉ.सदाशिव सरकटे

अध्यक्ष-मराठी अभ्यास मंडळ

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा
विद्यापीठ, औरंगाबाद.

**DR. BABASAHEB AMBEDKAR MARATHWADA
UNIVERSITY, AURANGABAD.**

Syllabus of

Subject : Marathi

M.A.I Year

Semester- I & II

(Effective from 2013 – 2014 & onwards)

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए.(मराठी)

श्रेयांक , श्रेणी व गुणावर आधारित अभ्यासक्रम

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका (Core Course)

सत्र पहिले

जून २०१३-२०१४ पासून

१०१ आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : (१९२०-१९६०)

- आधुनिक मराठी वाङ्मयाची पार्श्वभूमी
(सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, धार्मिक, सांस्कृतिक, व वाङ्मयीन स्थित्यंतरे ठळक घडामोडी व घटना)

१) आधुनिक मराठी कविता व निबंध वाङ्मय

- १.१ भा.रा.तांबे व त्यांचा संप्रदाय यांचे योगदान
- १.२ रविकिरण मंडळाचे काव्यातील कर्तृत्व
- १.३ १९३५ ते १९६० या काळातील प्रमुख कवींचे योगदान
- १.४ विडंबनात्मक कविता
- १.५ कवयित्रींची काव्यनिर्मिती
- १.६ नवकविता : स्वरूपविशेष व नवकवींचे योगदान
- १.७ निबंध व लघुनिबंध: संकल्पना, स्वरूप -विशेष व वाङ्मयीन कार्य

श्रेयांक-१

तासिका -१६

२) आधुनिक मराठी कथा वाङ्मय

- २.१ यशवंत - किर्लोस्कर कालखंडातील मराठी कथा व कथाकार आणि त्यांचे वाङ्मयीन कार्य
- २.२ प्रादेशिक व विनोदी कथा स्वरूप
- २.३ प्रमुख स्त्री कथाकारांचे योगदान
- २.४ सत्यकथा - अभिरुची कालखंडातील मराठी कथेची वाटचाल.
- २.५ नवकथा : स्वरूप -विशेष व मर्यादा आणि नवकथाकारांचे योगदान

श्रेयांक-१

तासिका -१६

३) आधुनिक मराठी कादंबरी वाङ्मय

- ३.१ १९२० ते १९४५ या काळातील मराठी कादंबरीचा विकास व प्रमुख कादंबरीकारांचे वाङ्मयीन कार्य
- ३.२ स्वातंत्र्योत्तर मराठी कादंबरीचा विकास व प्रमुख मराठी कादंबरीकारांचे वाङ्मयीन योगदान
- ३.३ स्त्रियांचे कादंबरी वाङ्मयातील कर्तृत्व
- ३.४ १९२० ते १९६० या कालखंडातील ऐतिहासिक, पौराणिक, राजकीय व चरित्रात्मक कादंबरीचा आढावा.
- ३.५ प्रादेशिक कादंबरीची वाटचाल.

श्रेयांक-१

तासिका -१६

४) आधुनिक मराठी नाट्यवाङ्मय आणि आत्मचरित्र व चरित्र

- ४.१ १९२० ते १९६० मधील प्रमुख मराठी नाटककारांचे योगदान
- ४.२ नाट्यमन्वंतराची कामगिरी
- ४.३ चरित्र-आत्मचरित्र वाङ्मयाचे स्वरूप -विशेष आणि वाटचाल व प्रमुख आत्मचरित्र व चरित्र लेखकांचा परिचय
- ४.४ चरित्र व आत्मचरित्र तुलना

श्रेयांक-१

तासिका -१६

स्वयंअध्ययनासाठी :

- १) वाङ्मयीन नियतकालिके: स्वरूप व योगदान
- २) साहित्य समीक्षा इतिहास व प्रमुख समीक्षकांचे कार्य

संदर्भ ग्रंथ :

- १) प्रदक्षिणा-खंड-१ व खंड -२, कॉन्टनेन्टल प्रकाशन,पुणे
- २) मराठी लेखिका चिंता आणि चिंतन- भालचंद्र फडके
- ३) मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास-कैलास सार्वेकर
- ४) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास-खंड सहा भाग - १ व २,महाराष्ट्र साहित्य परिषद,पुणे.

- ५) मराठी नाटक - नाटककार काळ आणि कर्तृत्व- वि. भा.देशपांडे
- ६) ग्रामीण कथा वास्तवता आणि रंजकता - रमेश जाधव
- ७) मराठी कथा उद्गम आणि विकास - इंदुमती शेवडे
- ८) अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - डॉ. सदा कऱ्हाडे
- ९) राजकीय चळवळ आणि मराठी नाटयसृष्टी - ना. कृ. शनवारे
- १०) आधुनिक मराठी कविता - रा. श्री. जोग
- ११) मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन - निशिकांत ठकार
- १२) कादंबरी आणि मराठी कादंबरी - उषा हस्तक
- १३) मराठी प्रादेशिक कादंबरी - डॉ. मदन कुलकर्णी
- १४) स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता - संपादक डॉ सुषमा करोगल
- १५) आधुनिक मराठी कविता : एक दृष्टिक्षेप - नागनाथ कोतापल्ले
- १६) मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास - संपादक गं. ना. जोगळेकर
- १७) टीका स्वयंवर - डॉ. भालचंद्र नेमाडे
- १८) वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना - संपादक द. दि. पुंडे
- १९) मराठी नाटक आणि रंगभूमी : पहिले शतक, वि. भा. देशपांडे
- २०) मराठी रंगभूमी : उगम आणि विकास - मा. कृ. शिंदे
- २१) मराठी रंगभूमीचा उषःकाल - माया सरदेसाई
- २२) मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - गो. म. कृलकर्णी
- २३) आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (भाग पहिला व दुसरा) - अ. ना. देशपांडे
- २४) मराठी साहित्याचा सांस्कृतिक संदर्भ - रा. ग. जाधव
- २५) मराठी कादंबरीचे पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे
- २६) मराठी कादंबरीचे समाजशास्त्रीय समालोचन - रवींद्र ठाकूर
- २७) मराठी वृत्तपत्राचा इतिहास - वा. के. लेले
- २८) धार आणि काठ - नरहर कुरुंदकर
- २९) मराठी ऐतिहासिक कादंबरी : एक अभ्यास - विभा शहा
- ३०) कथा उद्गम आणि विकास - रा. गो. चावरे
- ३१) मराठी कादंबरीचा इतिहास - चंद्रकांत बांदिवडेकर
- ३२) मराठी निबंध : उद्गम आणि विकास - गिरीश मोरे
- ३३) गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी - विलास खोले
- ३४) आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास :- डॉ. भारत हंडीबाग

सत्र पहिले
अनिवार्य

१०२ साहित्य समीक्षेची मूलतत्त्वे

१: साहित्य, समीक्षा : स्वरूप व व्याप्ती

- १.१ साहित्य म्हणजे काय ? सर्वांगीण चर्चा
- १.२ समीक्षेची संकल्पना, विविध व्याख्या व उद्दिष्टे
- १.३ साहित्याच्या अभ्यासाचे विशेषीकरण (तत्त्वे, कसोट्या, शोधन, व्याख्या, इत्यादी)
- १.४ कलारूप समीक्षा (आत्मनिष्ठ, कल्पकताप्रधान, काव्यात्म, आस्वादक)
- १.५ शास्त्ररूप समीक्षा (आकलन, आस्वाद, मूल्यमापन, शब्दांकन)

श्रेयांक -१

तासिका १६

२ : साहित्याचा क्षेत्रविचार आणि प्रयोजनविचार

- २.१ साहित्याची क्षेत्रे
- २.१.१ साहित्येतिहास
- २.१.२ साहित्यसमीक्षा
- २.१.३ साहित्यविद्या
- २.२ साहित्य समीक्षेची प्रयोजने
- २.२.१ भारतीय
- २.२.२ पाश्चात्य

श्रेयांक-१

तासिका -१६

३ : मूल्यसंकल्पना

- ३.१ वाङ्मयीन मूल्यांची संकल्पना
- ३.२ मूल्यांची विविधता वाङ्मयीन व जीवनमूल्यांची चर-अचरता
- ३.३ समीक्षेत जीवनमूल्याचे व वाङ्मयीन मूल्यांचे स्थान व त्यांची परस्परपूरकता

श्रेयांक-१

तासिका -१६

४ : शैली संकल्पना

- ४.१ शैलीची संकल्पना, स्वरूप व व्याख्या
- ४.२ शैलीविषयक विविध दृष्टिकोन
- ४.३ कवितेची शैली
- ४.४ कथेची शैली
- ४.५ कादंबरीची शैली

संदर्भ ग्रंथ :-

१. साहित्य निर्मिती आणि समीक्षा - वा. ल. कुलकर्णी
- २) मराठी भाषा आणि शैली : डॉ. रमेश धोंडगे डॉ. अश्विनी धोंडगे
- ३) साहित्य समीक्षेचे मूलतत्त्वे - डॉ. सदाशिव हरिभाऊ सरकटे - एज्युकेशनल पब्लिशर्स
अॅण्ड डिस्ट्रीब्युटर्स, औरंगपूरा, औरंगाबाद.

श्रेयांक-१

तासिका -१६

सत्र पहिले

ऐच्छिक

१०३.१ भाषिक कौशल्ये, प्रसारमाध्यमे व सृजनशील लेखन

१) भाषिक कौशल्ये

(श्रवण, वाचन, निरीक्षण आणि संभाषण कौशल्ये)

- १.१ श्रवण परंपरेचे स्वरूप, श्रवणाचे महत्त्व व श्रवण प्रक्रियेतील अडथळे.
- १.२ वाचनाचे महत्त्व, वाचनाची परंपरा, वाचन संस्कृतीची सद्यःस्थिती आणि भावी दिशा
- १.३ निरीक्षण व ज्ञानेंद्रिये, निरीक्षण व पाहणे, निरीक्षण कौशल्याचे महत्त्व.
- १.४ परिणामकारक संभाषणाचे महत्त्व, परिणामकारक संभाषणाचे तंत्र/घटक, संभाषण कौशल्यात भाषेचे स्थान, संभाषणातील अडथळे

श्रेयांक-२

तासिका -३२

२) भाषेचा सृजनशील वापर

- २.१ साहित्याची भाषा आणि व्यवहाराची भाषा
- २.२ शब्दनिष्ठ सृजनशीलता
- २.३ विचार प्रतिपादनातील भाषेचा सृजनशील वापर
- २.४ वाङ्मयीन अभिव्यक्तीसाठी भाषेचा सृजनशील वापर

श्रेयांक-१

तासिका -१६

३) मुद्रित प्रसार माध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये

- ३.१ वृत्तपत्राचे स्वरूप आणि महत्त्व
- ३.२ बातमी : व्याख्या आणि बातमीलेखन
- ३.३ वृत्तलेखन, स्तंभलेखन, मुलाखत, परीक्षणात्मक लेखन
- ३.४ दिवाळी अंक, नियतकालिक व स्मरणिका (संकलन, संपादन आणि वितरण)

श्रेयांक-१

तासिका -१६

सत्र पहिले

ऐच्छिक

१०३.१ वाङ्मयप्रकार : संकल्पना व स्वरूप

(एका वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास या अभ्यासपत्रिकेत अभिप्रेत. चक्राकार पद्धतीने कादंबरी, कथा, नाटक, कविता हे वाङ्मयप्रकार अभ्यासात असतील.)

१. वाङ्मयप्रकार संकल्पना

१.१ संकल्पनेचा सैद्धांतिक विचार

१.२ पौर्वात्य साहित्यशास्त्रज्ञांची साहित्य वर्गीकरण

१.३ भरत, भामह, दण्डी, आनंदवर्धन, मिलिंद मालशे, बा.सी.मर्ढेकर, गंगाधर गाडगीळ

१.४ पाश्चिमात्य विवेचकांचे साहित्य वर्गीकरण

१.५ प्लेटो, अॅरिस्टॉटल, हॉब्स, एस.डल्लास, ऑस्टिन वॉरन, नाथोप, फ्राय, विटगेनस्टाईन

१.६ प्रमुख साहित्य प्रकारांचा परिचय

अ) कविता, कथा, नाटक, कादंबरी, चरित्र, आत्मचरित्र, आत्मकथन, प्रवासवर्णन, पत्रे, व्यक्तिचित्रण.

२. अभिजातकालीन सिद्धांत, आधुनिक सिद्धान्त :

- नाममात्रवादी, एकतत्त्ववादी

- कुलसाम्य

श्रेयांक -२

तासिका -३२

२. कादंबरी : संकल्पना व स्वरूप

२.१ कादंबरी : वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना

२.२ वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप

- 'नॉव्हेल' ला पर्यायी संकल्पना कादंबरी

- कथनात्म लिखित गद्य

- इतर वाङ्मयप्रकारापेक्षा वेगळेपण

१.१ कादंबरी : वास्तवाचे स्वरूप

• कल्पित वास्तव व सामाजिक वास्तव

• जीवनाचा विशाल पट

• वास्तवाची विविध रूपे

२.४ कादंबरीचे घटक

१) कथानक २) पात्रे ३) वातावरण ४) भाषा व शैली ५) निवेदन

२.५ कादंबऱ्यांचे वर्गीकरण

१. वर्गीकरणाचे स्वरूप

२. एडलीन म्यूर व रॉजर हेन्कल यांचे वर्गीकरण

३. मराठी कादंबऱ्यांचे वर्गीकरण

चरित्रात्मक, संज्ञाप्रवाहात्मक, राजकीय, सामाजिक, मानसशास्त्रीय, ऐतिहासिक
, पौराणिक, प्रादेशिक, नाट्यात्म, नवकादंबरी

श्रेयांक-२

तासिका -३२

सत्र पहिले

ऐच्छिक

१०४.१ एका लेखकाचा विशेष अभ्यास (मध्ययुगीन)- संत ज्ञानेश्वर

या सत्रात मध्ययुगीन कालखंडातील एका लेखकाचा सर्वांगाने अभ्यास करणे अभिप्रेत आहे. मध्ययुगीन कालखंडातील संत परंपरेसह संत ज्ञानेश्वरांच्या वाङ्मयकृतींचा अभ्यास या अभ्यासपत्रिकेत केला जावा. संत कवितेची परंपरा आणि त्यांनी मध्ययुगीन साहित्याच्या विकासात घातलेली भर याची कल्पना यावी. संत कवितेची स्थूल ओळख या अभ्यासपत्रिकेतून व्हावी. कवीचे व्यक्तिमत्त्व, त्यांचा दृष्टिकोन आणि वाङ्मय यांचा या अभ्यासपत्रिकेद्वारे परिचय घडणे आवश्यक आहे.

१. एका लेखकाच्या अभ्यासाच्या पद्धती

- १.१ एका लेखकाच्या आकलन व मूल्यमापनाची दिशा.
- १.२ समकालीन सामाजिक, धार्मिक, राजकीय स्थिती.
- १.३ लेखकाचे व्यक्तिमत्त्व
- १.४ लेखकाने हाताळलेले वाङ्मयप्रकार व त्यातील आशय.
- १.५ लेखकाचा दृष्टिकोन व वाङ्मयेतिहासातील त्याचे स्थान.

श्रेयांक -२

तासिका - ३२

२. मध्ययुगीन संत काव्याची परंपरा व स्वरूप वैशिष्ट्ये.

- २.१ संतकाव्याची संकल्पना
- २.२ संतकाव्याचे स्वरूप
- २.३ संतकाव्याची वैशिष्ट्ये
- २.४ यादवकालीन महत्त्वाचे संत कवी.
- २.५ संतांच्या रचनांचा स्थूल परिचय.

श्रेयांक -२

तासिका - ३२

सत्र पहिले

ऐच्छिक

किंवा

१०४.१ एका लेखकाचा विशेष अभ्यास (आधुनिक): यशवंतराव चव्हाण

आधुनिक कालखंडातील एका लेखकाच्या निवडक साहित्याचा विशेष अभ्यास करताना अभ्यासक्रमाला असलेल्या लेखकाचा सर्वांगाने विचार करणे येथे अभिप्रेत आहे. लेखक समकालीन वाङ्मयीन पर्यावरण, साहित्य चळवळी आणि साहित्याचा स्थूल परिचय करून दिला जावा. लेखकाचे लेखन कर्तृत्व जाणून घेण्यासाठी व त्यांनी हाताळलेले विविध साहित्य प्रकार लक्षात आणून देण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण यांचे वाङ्मयीन कर्तृत्व उलगडले जावे अशी अपेक्षा आहे.

१) एका लेखकाच्या अभ्यासाच्या विविध अभ्यासपध्दती:

- १.१ लेखकाच्या आकलन आणि मूल्यमापनाची दिशा
- १.२ लेखकाचे व्यक्तिमत्त्व, समकालीन स्थिती व वाङ्मयीन पर्यावरण.
- १.३ हाताळलेले वाङ्मय व त्यातील आशयाभिव्यक्तीचे निराळेपण
- १.४ लेखकाचा दृष्टिकोन
- १.५ वाङ्मयेतिहासातील स्थाननिश्चिती व मूल्यमापन

श्रेयांक-१

तासिका-१६

२) आधुनिक कालखंड व वाङ्मयीन पर्यावरण

- २.१ तत्कालीन वाङ्मयीन पर्यावरण व परिस्थिती
- २.२ लेखकाच्या समकालीन लेखकांचे वाङ्मयातील कर्तृत्व
- २.३ लेखकाचा परिचय
- २.४ लेखकाने हाताळलेल्या समग्र वाङ्मयाचे स्वरूप-वैशिष्ट्ये आणि निराळेपण.

श्रेयांक-१

तासिका-१६

३) 'कृष्णाकाठ' (आत्मचरित्र)

- ३.१ 'कृष्णाकाठ' आत्मचरित्राचे आशयसूत्र
- ३.२ 'कृष्णाकाठ' आत्मचरित्रातील व्यक्तिचित्रे

- ३.३ 'कृष्णाकाठ' आत्मचरित्राची भाषाशैली व वाङ्मयीन गुण-विशेष
 ३.४ 'कृष्णाकाठ' आत्मचरित्राचे निराळेपण.
 ३.५ 'कृष्णाकाठ' आत्मचरित्राचे सामर्थ्य व मर्यादा

श्रेयांक-१

तासिका-१६

४) 'ऋणानुबंध' (ललित/व्यक्तिचित्र)

- ४.१ 'ऋणानुबंध' या ललितलेखाचे (व्यक्तिचित्र) आशय
 ४.२ 'ऋणानुबंध' मधील व्यक्तिरेखा
 ४.३ 'ऋणानुबंध' चे भाषिक विशेष.
 ४.४ 'ऋणानुबंध' चे वेगळेपण
 ४.५ 'ऋणानुबंध' चे वाङ्मयीन गुण-विशेष
 ४.६ 'ऋणानुबंध' च्या उणिवा व सामर्थ्य

श्रेयांक-१

तासिका-१६

स्वयंअध्ययनासाठी पुस्तक

- १) 'भूमिका'-यशवंतराव चव्हाण.

संदर्भ ग्रंथ :

- १) लेखकाभ्यासाच्या दिशेने-डॉ.नागनाथ कोतापल्ले,मराठी साहित्य संशोधन:नव्या दिशा:
संपादक अविनाश आवलगावकर
 २) लेखकाचा अभ्यास-प्रा.बाळकृष्ण कवठेकर,साहित्याचा अभ्यास संपा.च.वि.जोशी
(गुरुवर्य डॉ.र.बा.मंचरकर सद्भाव ग्रंथ)
 ३) भाषा व साहित्य संशोधन-वसंत जोशी
 ४) महाराष्ट्राचे मंगलकलश-नानासाहेब सूर्यवंशी
 ५) यशवंतराव चव्हाण यांचे समीक्षा लेखन व भाषणे-डॉ.शिवाजीराव देशमुख
 ६) लोकराज्य,यशवंतराव चव्हाण विशेषांक : मार्च २०१
 ७) थोरले साहेब :- डॉ. विजय पाथीकर - कैलास पब्लिकेशन

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए.मराठी

श्रेयांक , श्रेणी व गुणावर आधारित अभ्यासक्रम

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका (Core Course)

सत्र दुसरे

२०१ आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : (१९६१ ते २०००)

१. साठोत्तरी मराठी वाङ्मयाची पार्श्वभूमी (सामाजिक,आर्थिक,सांस्कृतिक,राजकीय,धार्मिक व वाङ्मयीन स्थित्यंतरे)

१. आधुनिक मराठी कविता

१.१ साठोत्तरी मराठी कवितेचा विकास

१.२ दलित कविता स्वरूप -विशेष व प्रमुख दलितकवींचे वाङ्मयीन कार्य

१.३ साठोत्तरी ग्रामीण कविता स्वरूप -विशेष व ग्रामीण कवींचे योगदान

१.४ स्त्रीवादी व महानगरीय कवितेची वाटचाल

१.५ आदिवासी व विमुक्त-भटक्यांचे मराठी काव्यातील योगदान

श्रेयांक -१

तासिका- १६

२. आधुनिक मराठी कथा व कादंबरी

२.१ साठोत्तरी कालखंडातील प्रमुख-कथाकारांचे योगदान

२.२ दलित कथा: प्रेरणा व स्वरूप विशेष

२.३ ग्रामीण व विज्ञानकथा

२.४ ग्रामीण कथेचा विकास व ग्रामीण कथा लेखकांचे वाङ्मयीन कार्य

२.५ स्त्रीवाद व स्त्रियांचे कथा साहित्य

२.६ साठोत्तरी मराठी कादंबरीची वाटचाल व कादंबरीकारांचे कर्तृत्व

२.७ स्त्रियांचे कादंबरी क्षेत्रातील योगदान

श्रेयांक -१

तासिका- १६

३. आधुनिक मराठी नाटक व आत्मचरित्र आणि आत्मकथन वाङ्मय

- ३.१ १९६१ ते २००० मधील प्रमुख मराठी नाटककारांचे योगदान
- ३.२ दलित रंगभूमी व दलित नाटक
- ३.३ दलित आत्मकथन : स्वरूप - विशेष
- ३.४ साठोत्तरी आत्मचरित्र वाङ्मयाची वाटचाल
- ३.५ आत्मचरित्र व आत्मकथन संकल्पना: स्वरूप वैशिष्ट्ये

श्रेयांक -१

तासिका- १६

४. आधुनिक मराठी चरित्र व ललित गद्य

- ४.१ साठोत्तरी चरित्र वाङ्मयाचे स्वरूप विशेष
- ४.२ साठोत्तरी ललित गद्याची वाटचाल
- ४.३ प्रमुख चरित्रकारांचे योगदान
- ४.४ ललित लेखकांचे वाङ्मयीन कार्य

श्रेयांक -१

तासिका- १६

स्वयंअध्ययनासाठी:

- १) साठोत्तरी मराठी समीक्षा व समीक्षक
- २) साठोत्तरी निबंध वाङ्मय व निबंधकार
- ३) साठोत्तरी मराठी नियतकालिकांचे योगदान

संदर्भ ग्रंथ :

- १) चरित्र - आत्मचरित्र - अ.म. जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, आवृत्ती चौथी.
- २) मराठी ग्रामीण कादंबरी-रवींद्र ठाकूर, मेहता प्रकाशन, पुणे आवृत्ती पहिली.
- ३) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास- खंड सातवा, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे आवृत्ती पहिली.
- ४) मराठी नाटक - नाटककार काळ आणि कर्तृत्व - वि.भा.देशपांडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, आवृत्ती पहिली.

- ५) मराठी कथा उद्गम आणि विकास - इंदुमती शेवडे - सोमैया प्रकाशन, मुंबई.
- ६) दलित साहित्य वेदना व विद्रोह-भालचंद्र फडके, श्रीविद्या प्रकाशन.
- ७) विमुक्तरंग-रमेश जाधव-गोरवाणी प्रकाशन, औरंगाबाद, आवृत्ती पहिली.
- ८) प्रदक्षिणा खंड-२, कॉन्टिनेन्टल पुणे, आवृत्ती पहिली.
- ९) दलितांची आत्मकथने : संकल्पना व स्वरूप -वासुदेव मुलाटे, स्वरूप प्रकाशन .
- १०) दलित साहित्याचा इतिहास-म.सु.पगारे, प्रशांत खरात, सुगावा प्रकाशन, पुणे.
- ११) दलित कथा: उगम आणि विकास-प्रकाश खरात, सुगावा प्रकाशन, पुणे, आवृत्ती पहिली.
- १२) साठोत्तरी मराठी समीक्षा-केशव सद्दे, गोमंतक मराठी अकादमी गोवा, आवृत्ती पहिली.
- १३) मराठी लेखिका चिंता आणि चिंतन - भालचंद्र फडके, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे.
- १४) मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास - कैलास सार्वेकर, मेहता प्रकाशन, पुणे
- १५) मधु मंगेश कर्णिक - व्यक्तिमत्त्व आणि वाङ्मयीन कर्तृत्व-डॉ. महेश खरात
- १६) दलित स्वकथने : साहित्यरूप-आरती कुसरे, विजय प्रकाशन, नागपूर, आवृत्ती पहिली.
- १७) अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी-डॉ. सदा कन्हाडे
- १८) मराठी ग्रामीण कथा : स्वरूप व विकास-वासुदेव मुलाटे
- १९) दलित कादंबरी स्वरूप व समीक्षा-डॉ. नंदा मेश्राम.
- २०) आंबेडकरी चळवळ-य.दि.फडके
- २१) दलित कविता-डॉ. म.सु.पाटील
- २२) दलित कथा-डॉ. म.सु.पाटील
- २३) गोर कविता - रमेश जाधव
- २४) १९८० नंतरची स्त्रीवादी कविता-डॉ. सदाशिव सरकटे, चिन्मय प्रकाशन, औरंगाबाद

सत्र दुसरे

अनिवार्य

२०२ समीक्षेच्या विविध अभ्यास पद्धती आणि उपयोजित समीक्षा

१. वाङ्मयाच्या अभ्यासाचे दृष्टिकोन

- १.१ भारतीय साहित्यशास्त्राच्या दृष्टिकोनातून वाङ्मयाचा अभ्यास
- १.२ सौंदर्यवादी दृष्टीने वाङ्मयाचा अभ्यास
- १.३ प्रभावी विचारप्रणालीच्या आधारे साहित्याचे मूल्यमापन
- १.४ साहित्यिकांचा वाङ्मयविषयक दृष्टिकोन

श्रेयांक -१

तासिका- १६

२. विविध समीक्षा पद्धती

- २.१ समाजशास्त्रीय
- २.२ मानसशास्त्रीय
- २.३ ऐतिहासिक
- २.४ आदिबंधात्मक
- २.५ संरचनावादी
- २.६ विरचनावादी
- २.७ मार्क्सवादी
- २.८ आस्वादक
- २.९ रूपवादी
- २.१० आधुनिक साहित्य प्रवाहाची समीक्षा

ग्रामीण, दलित, स्त्रीवादी ,आदिवासी,पर्यावरणावादी.

श्रेयांक -१

तासिका- १६

३. समीक्षेची वाटचाल

- ३.१ आजवरच्या समीक्षेच्या वाटचालीचा धावता आढावा.
- ३.२ भारतीय साहित्यशास्त्र आणि मराठी समीक्षा यांचा अनुबंध
- ३.३ मराठी समीक्षा: स्वतंत्रता व स्वायत्तता

श्रेयांक -१

तासिका- १६

४. उपयोजित समीक्षा

- ४.१ उपयोजित समीक्षेची संकल्पना
- ४.१.१ ग्रंथपरीक्षण
- ४.१.२ पुस्तक परिचय
- ४.१.३ वाङ्मयीन नियतकालिकासाठीचे समीक्षालेखन
- ४.२ समीक्षा पद्धती व चार पुस्तकांवरील समीक्षा

श्रेयांक -१

तासिका- १६

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) साहित्य निर्मिती आणि समीक्षा - वा.ल.कुलकर्णी
- २) टीकाविवेक- श्री.के. क्षीरसागर
- ३) भारतीय साहित्यशास्त्र-ग.त्र्यं.देशपांडे
- ४) सौंदर्यशास्त्र व समीक्षा-डॉ.रा.भा.पाटणकर
- ५) मर्देकरांची सौंदर्यमीमांसा- प्रभाकर पाध्ये
- ६) वाङ्मयीन वाद-म.सा.परिषद प्रकाशन
- ७) साहित्यवेध - के.रं.शिरवाडकर
- ८) नवसमीक्षा : काही विचारप्रवाह-संपा.गो.म.कुलकर्णी
- ९) मराठी समीक्षेची वाटचाल : गो.म.कुलकर्णी
- १०) मागोवा-नरहर कुरुंदकर
- ११) कविता आणि प्रतिमा- डॉ.सुधीर रसाळ
- १२) आदिबंधात्मक समीक्षा - डॉ. म.सु.पाटील
- १३) मानसशास्त्रीय समीक्षा - डॉ.अ.वा.कुलकर्णी
- १४) समीक्षेची नवी रूपे - गंगाधर पाटील
- १५) साहित्याचे तत्त्वज्ञान - वि.ना.ढवळे
- १६) साहित्य समीक्षा : स्वरूप आणि पद्धती - डॉ.निशिगंधा व्यवहारे.
- १७) साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार -संपा. श्री.पु.भागवत,डॉ.सुधीर रसाळ
- १८) साहित्य समीक्षेची मूलतत्वे - डॉ. सदाशिव हरिभाऊ सरकटे, एज्युकेशनल पब्लिशर्स अॅण्ड डिस्ट्रीब्युटर्स, गोकुळवाडी, औरंगपुरा, औरंगाबाद.

- १९) साहित्य सिद्धांत-स.ग.मालशे (Theory of Literature) या ग्रंथाचा अनुवाद
- २०) खडक आणि पाणी - गंगाधर गाडगीळ
- २१) रूपवेध - नरहर कुरुंदकर
- २२) साहित्य समीक्षा : स्वरूप आणि विकास - ना.रा.गोडबोल,गं.ना.जोगळेकर
- २३) वाङ्मयीन वाद : संकल्पना आणि स्वरूप -सीताराम रायकर
- २४) साहित्य,सृष्टी आणि सौंदर्य - शरश्चंद्र मुक्तिबोध
- २५) वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश- संपा.वसंत आबाजी डहाके व इतर
- २६) वाङ्मयीन संज्ञा कोश -डॉ.विजया राजाध्यक्ष,सा.सं.म.प्रकाशन
- २७) रसास्वाद- माधव आचवल
- २८) साहित्यशास्त्र-डॉ.सदाशिव सरकटे,कैलास पब्लिकेशन,औरंगाबाद.
- २९) A History of Modern Criticism- Rene Welek and Austin Warren
- ३०) Five Approaches to Literary Criticism - Willber Scott
- ३१) Critical Approaches to Literature -Davod Daiches
- ३२) Anatomy of Criticism - Northrop Frye
- ३३) Theories of Literature in 20th Century-Done Fokher
- ३४) Practical Criticism - I.A. Richards

सत्र दुसरे

ऐच्छिक

२०३.१ भाषिक कौशल्ये, प्रसार माध्यमे व सृजनशील लेखन

१. दृक्श्राव्य माध्यमांसाठी लेखन

- १.१ नभोवाणी : स्वरूप आणि कार्य
- १.२ नभोवाणीवरील भाषण, मुलाखती व बातमीपत्रे
- १.३ रूपक, श्रुतिका आणि नभोनाट्य
- १.४ दूरचित्रवाणी : स्वरूप, कार्य व विस्तार
- १.५ दूरचित्रवाणीवरील कार्यक्रम
- १.६ इंटरनेट : संकल्पना आणि उपयोजन

श्रेयांक -२

तासिका- ३२

२. उपयोजित लेखन

- २.१ मुद्रितशोधन
- २.२ जाहिरात लेखन, जिगल लेखन
- २.३ चित्रपट -मालिकासाठी पटकथा/संवाद लेखन

श्रेयांक -१

तासिका- १६

३. सृजनशील लेखन

- ३.१ सृजनशील लेखन : स्वरूप व समस्या
- ३.२ कथा, कविता, व्यक्तिचित्र, आत्मपर लेखन, दैनंदिनी लेखन, पत्रलेखन, पुस्तक परीक्षण

श्रेयांक -१

तासिका- १६

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) भाषा: स्वरूप, सामर्थ्य आणि सौंदर्य - डॉ. वा. के. लेले, राजहंस, पुणे
- २) व्यावहारिक मराठी - डॉ. ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
- ३) संवादशास्त्र - श्रीपाद जोशी, विजय नागपूर
- ४) सृजनात्मक लेखन - डॉ. आनंद पाटील, पद्मगंधा, पुणे

- ५) साहित्याची भाषा -भालचंद्र नेमाडे, साकेत,औरंगाबाद
- ६) सृजनशोध आणि लिहिता लेखक - विलास सारंग,मौज,मुंबई
- ७) सृजनशीलता - म.बा.कुंडले,नूतन,पुणे
- ८) ललित साहित्यातील आकृतिबंधाची जडणघडण -मधु कुलकर्णी,शुभदा सारस्वत,पुणे
- ९) जाहिरातीचं जग -यशोदा भागवत,मौज,मुंबई
- १०) साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया - डॉ.आनंद यादव,मेहता,पुणे
- ११) भाषाविवेक - म.वि.राजाध्यक्ष,श्रीविद्या,पुणे
- १२) व्यावहारिक मराठी (विशेषांक) -नवभारत, १९८१
- १३) ललितलेखन व शैली - डॉ.वा.के.लेले,साहित्यप्रसार केंद्र,नागपूर
- १४) भाषानैपुण्ये -डॉ.अशोक केळकर,मराठी विश्वकोश खंड १२ वा पृष्ठ ४९१
- १५) संवाद - अरुण शेवते, मळा एज्युकेशन सोसायटी,सोनई
- १६) रुजवात - अशोक केळकर,लोकवाङ्मय गृह,मुंबई
- १७) व्यावहारिक मराठी - संपादक डॉ. स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन,पुणे
- १८) न्यायालयीन व्यवहार आणि मराठी भाषा - यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान व ग्रंथाली,मुंबई.
- १९) माध्यमांची भाषा आणि लेखन कौशल्ये-केशव तुपे
- २०) मराठी भाषा विकास संवर्धन व भाषिक कौशल्य - डॉ.नरेंद्र मारवाडे, डॉ.सदाशिव सरकटे.

सत्र दुसरे

२०३.१ वाङ्मयप्रकार : संकल्पना व स्वरूप

३. निवडक कादंबऱ्यांचा अभ्यास

- १) सावित्री- पु.शि.रेगे
- २) बळी - विभावरी शिरूरकर
- ३) माकडीचा माळ- अण्णाभाऊ साठे
- ४) भर चौकातील अरण्यरुदन - रंगनाथ पठारे
- ५) तहाण-सदानंद देशमुख
- ६) कळ - श्याम मनोहर

(वरील कादंबऱ्यांचा वाङ्मयप्रकार म्हणून अभ्यास अपेक्षित.या कादंबऱ्यांवरील प्रश्नही त्या अनुषंगाने विचारले जातील)

श्रेयांक -४

तासिका- ६४

सत्र दुसरे

ऐच्छिक

श्रेयांक , श्रेणी व गुणावर आधारित अभ्यासक्रम

२०४ एका लेखकाचा विशेष अभ्यास (मध्ययुगीन) संत ज्ञानेश्वर.

३. संतज्ञानेश्वर व त्यांची काव्यरचना.

३.१ संत ज्ञानेश्वरांचे जीवन कर्तृत्व.

३.२ संत ज्ञानेश्वरांच्या वाङ्मयसंपदेचे स्वरूप

३.३ 'ज्ञानेश्वरी' : नववा अध्याय

३.४ हरिपाठाचे अभंग

३.५ ज्ञानेश्वरांची स्फुट रचना : कूट अभंग, फुगडी, आंधळा, गौळणी, विरहिणी, अंबुला
(एकूण १५ रचना)

श्रेयांक -२

तासिका- ३२

४. संत ज्ञानेश्वरांची रचना व मूल्यमापन

४.१ 'अमृतानुभव' दुसरे प्रकरण

४.२ संत ज्ञानेश्वरांच्या काव्यरचनेचे मूल्यमापन

४.३ संतपरंपरेतील ज्ञानेश्वरांचे स्थान

४.४ तत्त्वज्ञ, कवी या दृष्टीने काव्यकर्तृत्व

श्रेयांक -२

तासिका- ३२

स्वयंअध्ययनासाठी :

१) चांगदेव पासष्टी २) ज्ञानेश्वर संतमहिमापर अभंग.

ज्ञानेश्वरांची स्फुट रचना

अ) कूट अभंग :

१) पती जन्मला माझे उदरी

२) वडाच्या पानी एक उभविले देऊळ

३) काळे ना सावळे श्वेत ना पिवळे

ब) गौळणी :

१) दुडीवर दुडी गौळण साते निघाली.

- २) रांगतु रांगणी चोरीतु लोणी.
 ३) सावळिये निळी भुलली एकी नारी
- क) विरहिणी : १) ज्याचिये आवडी संसार त्यजिला
 २) घनु वाजे घुणुघुणा ।
 ३) देऊनिया भेटी मजसी न करी गोठी ।
- ड) अंबुला : १) न गमे हा संसारु म्हणोनि केला भ्रतारु ।
 २) अंबुला विकून घेतली वस्तु ।
 ३) गरुवार झाली अंबुला व्याली ।
- फ) आंधळा : १) पूर्वजन्मी पाप केले तेहे बहु विस्तारले.
- ग) फुगडी : १) फुगडी फू गे बाई निजब्रह्म तू ।

संदर्भ ग्रंथ:

- १) महाराष्ट्र संस्कृती - पु.ग.सहस्त्रबुद्धे
- २) पाच भक्ती संप्रदाय - र.रा.गोसावी
- ३) महाराष्ट्र सारस्वत - वि.ल.भावे (भाग १ व २)
- ४) प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास -अ .ना.देशपांडे (भाग १ व २)
- ५) प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप - ह.श्री.शेणोलीकर.
- ६) प्राचीन मराठी काव्याचे स्वरूप - ह.श्री.शेणोलीकर.
- ७) मध्ययुगीन संत साहित्य- काही आयाम -डॉ.यू.म.पठाण.
- ८) सकलसंत गाथा (शासकीय प्रत) - महाराष्ट्र शासन मुद्रणालय,मुंबई
- ९) ज्ञानेश्वरी (शासकीय प्रत) - महाराष्ट्र शासन मुद्रणालय,मुंबई
- १०) श्री ज्ञानदेव गाथा - संपा.श्री नाना महाराज साखरे,शासकीय मुद्रणालय
- ११) सार्थ श्री ज्ञानेश्वरी - संपा.श्री नाना महाराज साखरे,शासकीय मुद्रणालय
- १२) गूढार्थदीपिका - गीताप्रेस गोरखपूर
- १३) श्री सार्थ ज्ञानेश्वरी (भाग १ व २) : संपा.शंकर महाराज कंधारकर.
- १४) संत साहित्य: आणि अध्यापन : महाराष्ट्र राज्य उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ,पुणे
- १५) मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास-डॉ.विद्यासागर पाटंगणकर,चिन्मय प्रकाशन,औरंगाबाद.

सत्र दुसरे
ऐच्छिक किंवा

२०४.१ एका लेखकाचा विशेष अभ्यास (आधुनिक) : यशवंतराव चव्हाण
यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुढील कलाकृतींचा अभ्यास

१) 'सह्याद्रीचे वारे' (वैचारिक)

- १.१ 'सह्याद्रीचे वारे' या लेखसंग्रहाचे स्वरूप-विशेष
- १.२ 'सह्याद्रीचे वारे' : भाषाशैली
- १.३ 'सह्याद्रीचे वारे' : निराळेपण व वैशिष्ट्ये
- १.४ 'सह्याद्रीचे वारे' : बलस्थाने आणि उणिवा
- १.५ 'सह्याद्रीचे वारे' : वाङ्मयीन गुण-विशेष

श्रेयांक-२
तासिका-३२

२) 'युगांतर'

- २.१ 'युगांतर' : आशयसौंदर्य
- २.२ 'युगांतर' : भाषिकविशेष
- २.३ 'युगांतर' : वेगळेपण व विशेष
- २.४ 'युगांतर' : वाङ्मयीन मूल्यमापन
- २.५ 'युगांतर' : उणिवा आणि सामर्थ्य

श्रेयांक-२
तासिका-३२

स्वयंअध्ययनासाठी ग्रंथ :

- १) शिवनेरीचे नौबती-यशवंतराव चव्हाण
- २) विदेशदर्शन-यशवंतराव चव्हाण

संदर्भ ग्रंथ:

- १) महाराष्ट्राचे मंगलकलश : नानासाहेब सूर्यवंशी.
- २) लोकराज्य, यशवंतराव चव्हाण विशेषांक, मार्च २०१२
- ३) यशवंतराव चव्हाण: नवमहाराष्ट्राचे शिल्पकार (संपा.) - उत्तम कांबळे , सकाळ प्रकाशन, पुणे
- ४) थोरले साहेब :- डॉ. विजय पाथीकर, कैलास पब्लिकेशन.

डॉ. सदाशिव सरकटे

अध्यक्ष-मराठी अभ्यास मंडळ

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा

विद्यापीठ, औरंगाबाद.